

ปริทัศน์สถานภาพความรู้ เรื่องความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว*

State of knowledge on inequality in Thai tourist cities

เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์**

Tiamsoon Sirisrisak

กฤษณะ แพทย์จะเกร็ง***

Gritsana Patjakreng

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) รวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว และ 2) ค้นหาคำถามวิจัยจากช่องว่างของการวิจัยที่ผ่านมา โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัย 408 โครงการในฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับ

* การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ความเห็นในบทความนี้เป็นของผู้วิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป.

This research was funded by The Thailand Research Fund (TRF). *The opinions expressed in this article are the authors' own and do not necessarily reflect the view of the TRF.*

** คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อีเมลล์ : tiamsoon@gmail.com

Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.

Email : tiamsoon@gmail.com

*** นักวิชาการอิสระ.

Independent researcher.

กลุ่มนักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวอาจแบ่งออกเป็น 8 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ 3) ด้านพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ด้านศิลปะและวัฒนธรรม 5) ด้านความเท่าเทียมทางเพศ 6) ด้านผู้สูงอายุและคนพิการ 7) ด้านแรงงาน และ 8) ด้านรายได้และเศรษฐกิจ หลายประเด็นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดๆ แต่กลับมีผลกระทบเกี่ยวเนื่องกับประเด็นอื่นๆ ด้วย ผลการวิจัยยังชี้ว่างานวิจัยที่ผ่านมายังคงมีช่องว่างของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว ยังมีความต้องการการวิจัยใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ด้านความเท่าเทียมทางเพศ 2) ด้านผู้สูงอายุและคนพิการ และ 3) ด้านแรงงาน โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ 1) การวางแผน 2) การประเมินผล 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) การจัดการด้านการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : เมืองท่องเที่ยว, ความเหลื่อมล้ำ, สถานภาพความรู้

Abstract

This research has three objectives: 1) to investigate the state of knowledge on inequality in Thai tourist cities, 2) to find out the gap for further research, and 3) to develop research proposals with competent researchers. It employs data analysis of the previous 408 researches in the database of the National Research Council of Thailand and the Thailand Research Fund together with the consultation and decisions made in the meetings with researchers. The results of the research show that inequality in tourist cities could fall into eight issues: 1) physical conditions and infrastructures, 2) environmental and pollution management, 3) green and environmental conservation area, 4) arts and culture, 5) gender

equality, 6) elderly and handicapped people, 7) labor, and 8) income and economic issues. Moreover, the results point out a gap in the previous researches, particularly in three major inequality areas: 1) equality in gender, 2) elderly and handicapped people, and 3) labor. Within these three areas, the focus should be given to four areas of study: 1) planning, 2) evaluation, 3) local participation, and 4) tourism management.

Keywords : Tourist city, Inequality, state of knowledge

บทนำ

การท่องเที่ยวเริ่มมีบทบาทที่สำคัญในภาคเศรษฐกิจไทยมาตั้งแต่การเริ่มต้นใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้ตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2522 ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 มีการตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้น หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 การท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งของประเทศ และกลายเป็น “วาระแห่งชาติ” ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2560 มีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงถึง 2.51 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 17.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ในประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากมีการเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างก้าวกระโดด เพราะความเข้าใจตั้งต้นว่าเป็นการใช้ทรัพยากรทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมโดยไม่ต้องลงทุนมากนัก ใช้แรงงานที่ไม่ต้องมีทักษะสูง (มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และ อัครพงศ์ อันทอง, 2558) ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาอย่างรวดเร็วในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการลดความยากจน อย่างไรก็ตาม มีการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ได้ประโยชน์มากกว่าเป็นกลุ่มผู้มีรายได้สูงและการท่องเที่ยวยังทำให้เกิดความแตกต่างในด้านการกระจายรายได้มากขึ้น (Anan and Ian, 2008) โดยส่วนแบ่งรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังกระจายลงไม่ถึงชุมชนท้องถิ่นเท่าที่ควร ความเหลื่อมล้ำในสังคมจึงเกิดจากการที่ผลกำไรที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ตกอยู่กับคนเพียงกลุ่มหนึ่ง แต่ทรัพยากรท่องเที่ยวถือเป็นของส่วนรวมทำให้สังคมกลับต้องเป็นฝ่ายแบกรับต้นทุน ซึ่งผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์จากการท่องเที่ยวที่นั่น แสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการกระจายรายได้ที่แท้จริงให้กับชุมชนท้องถิ่น (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2555)

การศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่ผ่านมามักพิจารณาเฉพาะบริบททางเศรษฐกิจหรือรายได้เป็นหลัก แต่มักละเลยความเหลื่อมล้ำด้านอื่น เช่น การศึกษา สุขภาพ สิทธิและโอกาสทางการเมือง ซึ่งมีส่วนที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม (วัชรพล ว่องนิยมเกษตร, 2557) นอกจากนี้ การวิเคราะห์การวิจัยที่ผ่านมาในช่วง พ.ศ.2529-2539 พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ หรือในเชิงนโยบายได้ ผลการวิจัยส่วนใหญ่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ไม่เป็นสหวิทยาการ ใช้การเก็บแบบสอบถามเป็นหลัก งานบางส่วนอธิบายผลกระทบของการท่องเที่ยวจากรายได้ แนวโน้ม ทศนคติ ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น (ดวงใจ หล่อธนวนิชย์ และนฤตย์ นิมสมบุญ, 2542) ในระยะหลังมีการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Based) เน้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ทั้งในระดับประเทศ จังหวัด และชุมชน การศึกษาศักยภาพอุปสงค์-อุปทานของแหล่งท่องเที่ยว (นริศ คำแก่น พรรณี สวนเพลง และ เบญจพร ตามาพงษ์, 2555) อังนิง มิ่งสรรพ ขาวสอาด และอัครพงศ์ อ้นทอง, 2557) ส่วนงานวิจัยหลัง พ.ศ. 2539 มิ่งสรรพ ขาวสอาด และ อัครพงศ์ อ้นทอง (2557) ได้ให้ข้อสังเกตว่ายังขาดงานวิจัยที่มีลักษณะตอบโจทย์เชิงนโยบาย ไม่เห็นภาพรวมของปัญหา และงานด้านการวางแผนการท่องเที่ยวยังขาดงานวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์ ข้อเสนอเชิงนโยบายหลายประเด็นขาดงานวิชาการรองรับ สำหรับงานวิจัยทางการพัฒนาหรือเมืองศึกษา พบว่า ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ประเด็นความเหลื่อมล้ำ เช่น ด้านรายได้ โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร และการจ้างงาน ผลกระทบในเชิงนโยบายการจัดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การใช้สื่อ การจ้างงาน การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ยังมีไม่มากเท่าที่ควร

ดังนั้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคำถามวิจัยที่มีความจำเป็น การศึกษานี้จึงมุ่งรวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยด้านเมืองศึกษา (Urban Studies) เกี่ยวกับการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การเติบโตและเปลี่ยนแปลงของเมืองในหลากหลายมิติ และ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นฐานความรู้และใช้ในการพัฒนาคำถามวิจัยในด้านเมืองศึกษา ทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) รวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว 2) ค้นหาคำถามวิจัยจากช่องว่างของการวิจัยที่ผ่านมา และ 3) พัฒนาข้อเสนอโครงการร่วมกับนักวิจัยที่สนใจบนฐานผลการสังเคราะห์องค์ความรู้

บทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว

ความเหลื่อมล้ำเป็นความแตกต่างหรือความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายทรัพยากรและฐานะความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ หรือสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้รับบางอย่างที่คนอื่นไม่ได้รับ โดยไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะความแตกต่างด้านรายได้หรือความมั่งคั่ง แต่ยังรวมถึงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาส การเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคม ความแตกต่างของสถานภาพทางสังคม ความยุติธรรมและอำนาจทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาส (อติวิชัย และ สุวรรณ, 2558) ทั้งทางด้านรายได้และทรัพย์สิน ด้านโอกาสในการเข้าถึง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมีสาเหตุมาจาก 1) ความไม่สมดุลเชิงนโยบายทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม 2) กลไกตลาดและการบิดเบือนโครงสร้างราคาสินค้า 3) การกระจุกการกระจายผลประโยชน์การพัฒนาที่เน้นเมืองมากกว่าชนบท 4) การถูกเลือกปฏิบัติ 5) ช่องว่างด้านกฎหมาย และ 6) การบริหารราชการแผ่นดินที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557)

จากสาเหตุข้างต้นจึงส่งผลให้สังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำทั้งด้านรายได้ รายจ่าย และความมั่งคั่ง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556) เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยใน 6 ประเด็น ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านสินทรัพย์ทางการเงิน ด้านการถือครองที่ดิน ด้านการศึกษา ด้านคุณภาพการให้บริการสาธารณสุข และด้านความไม่เสมอภาคทางเพศ พบว่า

- 1) รายได้ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 10 ซึ่งถือครองรายได้สูงถึงร้อยละ 36.8 ของรายได้ทั้งหมด ขณะที่กลุ่มคนจนที่สุดร้อยละ 10 ถือครองรายได้เพียงร้อยละ 1.1 ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น
- 2) สินทรัพย์ทางการเงินกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนเล็กๆ โดยสะท้อนจากเงินออมในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ และบัญชีเงินฝากประจำธนาคารพาณิชย์ที่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อย
- 3) การถือครองที่ดินในประเทศไทยสูงมาก มีการถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิประเภทโฉนดที่ดินกระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มเล็กๆ โดยกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 20 ที่ถือครองที่ดินมากที่สุด มีสัดส่วนพื้นที่ถือครองที่ดินสูงถึงร้อยละ 79.9 ของพื้นที่ทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มผู้ถือครองร้อยละ 20 ที่ถือครองที่ดินน้อยที่สุด มีสัดส่วนพื้นที่ถือครองที่ดินเพียงร้อยละ 0.3 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 4) โอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษา มีความแตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มประชากรที่มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกันระหว่างเขตเมือง-ชนบท และระหว่างภูมิภาค โดยเฉพาะการศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงส่งผลทำให้โอกาสในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้มีความแตกต่างกันมาก
- 5) การกระจายบุคลากรทางการแพทย์จึงส่งผลให้คุณภาพการบริการด้านสาธารณสุข มีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค
- 6) โอกาสการเข้าถึงการศึกษามีความแตกต่างกันระหว่างเพศโดยเฉพาะในระดับมัธยมปลายขึ้นไป โดยเพศหญิงมีโอกาเข้าถึงการศึกษามากกว่าเพศชาย แต่ในด้านการงานผู้หญิงมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานน้อยกว่า และได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่า รวมทั้งด้านบทบาทในการตัดสินใจทั้งทางการเมืองและการบริหารของผู้หญิงจะน้อยกว่าผู้ชาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

เมื่อพิจารณาในประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าเมืองท่องเที่ยวถือเป็นพื้นที่ที่มีการเดินทางของนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางเข้าไปในเขตที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง (UNWTO, 2012) โดยการท่องเที่ยว (Tourism) ประกอบด้วยกิจกรรมของบุคคลซึ่งเดินทางและอาศัยอยู่ในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมต่างจากที่อยู่อาศัยเป็นประจำ ทั้งเพื่อการพักผ่อน การทำธุรกิจ และวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของเมืองทั้งในเมืองขนาดใหญ่ไปจนกระทั่งเมืองขนาดเล็ก โดยเฉพาะในภาคการบริการ เช่น ห้องพัก โรงแรม และร้านอาหาร โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปในเมืองต่างๆ ถือเป็นส่วนสำคัญในการทำให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการจ้างงานและผลกระทบทางเศรษฐกิจ (UNWTO, 2012) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาวิวัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยกับนโยบายในการพัฒนาประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2558 สามารถทำการแบ่งการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวออกได้เป็น 4 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2502-2519): พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างชาติ ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2520-2534): พัฒนาเมืองท่องเที่ยวหลักในภูมิภาคแบบมีศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเมืองท่องเที่ยวที่เป็นบริวาร ช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2535-2544): การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และช่วงที่ 4 (พ.ศ. 2545-2559): การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่พื้นที่ชุมชนเชิงกลุ่มพื้นที่อย่างยั่งยืน (ดูรูปที่ 1)

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีผลกระทบทางบวกต่อเศรษฐกิจโดยรวม แต่รายได้จากการท่องเที่ยวกลับมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ (Roslan and Noor, 2008) อีกทั้ง การขยายตัวของความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นไม่ได้ทำให้ผลประโยชน์กระจายอย่างทั่วถึง

ทั้งทางด้านรายได้และด้านสวัสดิการ (Gatti, 2013) ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงแต่มักจะเป็นปัญหาที่ถูกมองข้าม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่สังคมให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งมักปรากฏให้เห็นเด่นชัดในเมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่เป็นเป้าหมายหลักในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น กรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต เชียงใหม่ สมุย และกระบี่ เป็นต้น (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, อัครพงษ์ อ้นทอง, พรทิพย์ เตียรวิทย์, กุลดา เพ็ชรวรรณ, และนุกูล เครือฟู, 2556) อีกทั้ง ผลประโยชน์ที่มาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวมักตกอยู่กับนักลงทุนหรือผู้ประกอบการจากภายนอกที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าที่จะไหลเข้ามาสู่ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ (สุมาลี ไชยศุภราชกุล, 2547) โดยผู้ที่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งเงินทุนได้ง่ายมีแนวโน้มว่าจะสามารถสร้างผลตอบแทนและความมั่นคงได้มากกว่าผู้ที่ถูกกีดกันออกจากสิทธิที่ควรได้รับ อีกทั้ง ในกรณีของเมืองท่องเที่ยวทรัพยากรพื้นฐานที่ถูกนำมาใช้ในการผลิตอาจแตกต่างจากการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นที่เน้นฐานการผลิตที่มีแรงงานค่าแรงต่ำและฐานการผลิตที่มีวัตถุดิบในการผลิต แต่เมืองท่องเที่ยวมุ่งเน้นการฉวยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยไม่ได้คำนึงถึงแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญ (เทียมสุรย์ ลิริศรีศักดิ์, 2560) เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ตามระดับชั้นรายได้ของประชากรในประเทศไทยจะเห็นได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 1 บาท ส่งผลให้กลุ่มคนที่รวยที่สุดในประเทศจะมีรายได้เพิ่มขึ้น 0.46 บาท ในขณะที่กลุ่มคนที่จนที่สุดกลับมีรายได้เพิ่มขึ้นเพียง 0.03 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลตอบแทนที่ได้จากการท่องเที่ยวนั้นยังไม่ได้มีการกระจายรายได้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การทำให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมมีมากขึ้น (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2560)

รูปที่ 1 พัฒนาการเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

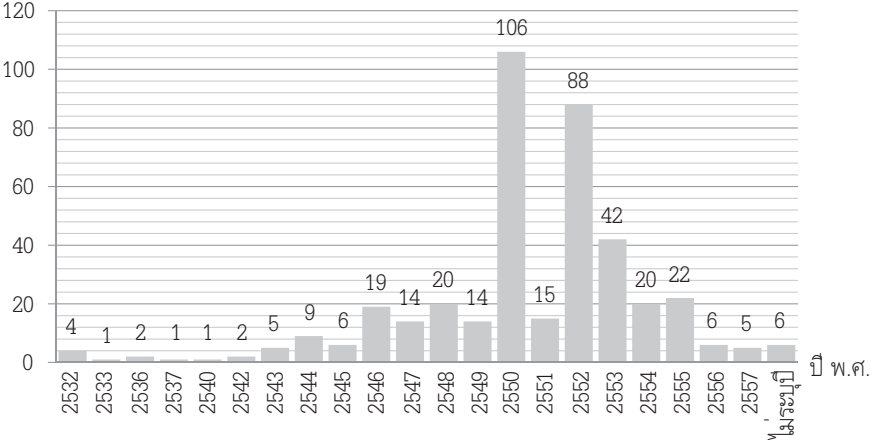
วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา โจทย์วิจัยบนฐานผลการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการรวบรวมผลงานวิจัยที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว

3.1) ระยะที่ 1 การรวบรวมข้อมูลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำ ในเมืองท่องเที่ยวอาศัยข้อมูลผลงานและโครงการวิจัยจากทำเนียบงานวิจัยของ วช. และ สกว. ทั้งนี้ การศึกษานี้ได้ทำการรวบรวมงานวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2532 - 2557 ซึ่งพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวจำนวน รวมทั้งสิ้น 408 โครงการ โดยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2550 มีจำนวน 106 โครงการ รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2552 มีจำนวน 88 โครงการ และปี พ.ศ. 2553 มีจำนวน 42 โครงการ (ดูรูปที่ 2) อีกทั้ง เมื่อทำการพิจารณาตามประเภทงานวิจัย จะเห็นได้ว่าเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 333 โครงการ งานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 48 โครงการ และงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจำนวน 27 โครงการ ซึ่งผลงานวิจัยที่รวบรวมมาเป็นงานวิจัยที่ดำเนินการศึกษาโดยบุคลากร (อาจารย์และนักวิจัย) ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสิ้น

จากนั้นนำงานวิจัยที่รวบรวมได้มาทำการจัดหมวดหมู่ตามกลุ่มงานวิจัย และประเด็นการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดจริยธรรมในการท่องเที่ยว และรูปแบบความเหลื่อมล้ำ เพื่อนำมาทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว และค้นหาคำถามวิจัยจากช่องว่างของการวิจัยที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานมีข้อจำกัดที่พบ คือ อาจมีงานวิจัยบางส่วนที่เกี่ยวข้องแต่ไม่ได้ถูกรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลงานวิจัยข้างต้นจากความบกพร่องในการจัดทำฐานข้อมูลของแหล่งทุน

จำนวนงานวิจัย (โครงการ)

รูปที่ 2 การกระจายตัวของงานวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว (จำแนกรายปี)

3.2) ระยะที่ 2 การทบทวนงานวิจัยเชิงลึกในแต่ละประเด็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 85 เรื่องที่ได้จากฐานข้อมูลงานวิจัยของ วช. และ สกว. เพื่อระบุประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวที่พบในการศึกษาที่ผ่านมา

3.3) ระยะที่ 3 การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย นักวิจัย นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการวิจัยเกี่ยวกับเมืองทั้งในด้านผังเมือง สังคมวิทยาเมือง และเครือข่ายองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาเมือง สิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชน เพื่อหาข้อสรุปประเด็นการวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

4.1) ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว

การวิจัยนี้เป็นการทบทวนการวิจัยที่ผ่านมาภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ ซึ่งปรากฏในหลายด้าน อาทิ การเข้าถึงทรัพยากร รายได้ การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวในครั้งนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดจริยธรรมในการท่องเที่ยว และรูปแบบความเหลื่อมล้ำ โดยการศึกษานี้ได้้นำแนวคิดดังกล่าวซึ่งมีความสอดคล้องและมีความเกี่ยวโยงในประเด็นที่ใกล้เคียงกันในหลายมิติมาทำการสังเคราะห์เป็นประเด็นความเหลื่อมล้ำในภาพรวม เพื่อใช้ในการจัดหมวดหมู่สำหรับการทบทวนงานวิจัย ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวได้เป็น 3 ด้านหลักได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยทั้งหมด 8 ประเด็น ประกอบด้วย 1) กายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ 3) พื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ศิลปะและวัฒนธรรม 5) ความเท่าเทียมทางเพศ 6) ผู้สูงอายุและคนพิการ 7) แรงงาน และ 8) รายได้และเศรษฐกิจ (ดังตารางที่ 1)

เมื่อทำการทบทวนงานวิจัยเชิงลึกถึงเนื้อหาในแต่ละประเด็นความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งความเหลื่อมล้ำด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ พบว่า มีหลายประเด็นที่สอดคล้องกัน ทำให้สามารถแบ่งประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวได้เป็น 8 ประเด็นย่อย ดังนี้

4.1.1) ด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษาทางด้าน การเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานอย่างทั่วถึง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางภูมิศาสตร์ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางกายภาพ โดยให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ซึ่งมักส่งผลกระทบต่อความเพียงพอของระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งประเด็นในเรื่องของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ การเกิดมลพิษ

ตารางที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและรูปแบบความเหลื่อมล้ำ

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	แนวคิดจริยธรรมในการท่องเที่ยวสากล	รูปแบบความเหลื่อมล้ำ	สรุปประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว
<p>1. ด้านสภาพแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้พลังงาน - การจัดการขยะ - การจัดการน้ำและน้ำเสีย - ปริมาณพื้นที่สีเขียว <p>2. ด้านความเท่าเทียมและความแข็งแรงทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเท่าเทียมทางเพศ - การอนุรักษ์วัฒนธรรม - ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร - การปกป้องเด็กจากการถูกเอารัดเอาเปรียบในธุรกิจท่องเที่ยว 	<p>1. การท่องเที่ยวต้องเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน และความเคารพกันระหว่างผู้คนและสังคม</p> <p>2. การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการเติมเต็มของปัจเจกบุคคลและสังคม</p> <p>3. การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นปัจจัยในการพัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>4. การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมของมนุษยชาติและผู้สนับสนุนการพัฒนา มรดกวัฒนธรรม</p>	<p>1. ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายได้ - ทรัพย์สินทางการเงิน - การถือครองที่ดิน <p>2. ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน - การศึกษา - การเข้าถึงสวัสดิการสังคม - การเข้าถึงแหล่งทุนหรือปัจจัยการผลิต - ความเหลื่อมล้ำทางเพศ 	<p><u>ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม</u></p> <p>(1) กายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน</p> <p>(2) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ</p> <p>(3) พื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม</p> <p><u>ด้านสังคม</u></p> <p>(4) ศิลปะและวัฒนธรรม</p> <p>(5) ความเท่าเทียมทางเพศ</p> <p>(6) ผู้สูงอายุและคนพิการ</p> <p><u>ด้านเศรษฐกิจ</u></p> <p>(7) แรงงาน</p> <p>(8) ด้านรายได้และเศรษฐกิจ</p>

ตารางที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและรูปแบบความเหลื่อมล้ำ (ต่อ)

แนวคิด การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน	แนวคิด จริยธรรมใน การท่องเที่ยวสากล	รูปแบบ ความเหลื่อมล้ำ	สรุปประเด็น ความเหลื่อมล้ำ ในเมืองท่องเที่ยว
<p>3. ด้านความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจ้างงานและรายได้ - การเข้าถึงสินค้าและบริการ - การพัฒนาธุรกิจขนาดเล็ก - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 	<p>5. การท่องเที่ยวในฐานะกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศเจ้าของและชุมชน</p> <p>6. ภาวะผูกพันของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการท่องเที่ยว</p> <p>7. สิทธิในการท่องเที่ยว</p> <p>8. เสรีภาพของนักท่องเที่ยว</p> <p>9. สิทธิของคณาทำงานและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว</p> <p>10. การนำหลักการทางจริยธรรมของสากลไปปฏิบัติ</p>	<p>3. ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิทธิทางการเมือง - อำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากร - การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น 	

4.1.2) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ การศึกษาทางด้านการเข้าถึงทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการเกิดมลพิษ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงผลกระทบหรือความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การพัฒนาด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

4.1.3) ด้านพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การศึกษาถึงความไม่เท่าเทียมของผลประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวระหว่างคนในท้องถิ่นและบุคคลภายนอก การสูญเสียต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ และเชิงเกษตร เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยศึกษาผ่านพื้นที่เป้าหมายที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีการศึกษาการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเป็นบางส่วน

4.1.4) ด้านศิลปะและวัฒนธรรม การศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างทางด้านภาษาและอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ความแตกต่างระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่ากับการพัฒนาทางกายภาพเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวกับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความหลากหลายของวิถีชีวิตชุมชน และประเพณี

4.1.5) ด้านความเท่าเทียมทางเพศ การศึกษาถึงความแตกต่างกันระหว่างเพศทางการได้รับโอกาสด้านต่างๆ เช่น การเข้าถึงการศึกษา การจ้างงาน และรายได้ เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อการประกอบอาชีพสตรี และการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

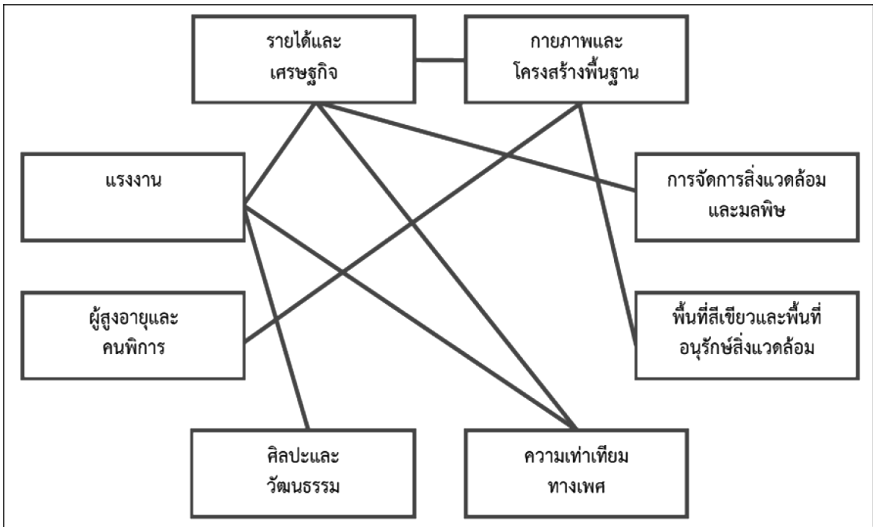
4.1.6) ด้านผู้สูงอายุและคนพิการ การศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาเพื่อรองรับโครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุ การเข้าถึงการบริการและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับผู้สูงอายุและคนพิการ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงแนวโน้มด้านโครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น และสถานการณ์ของการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับการทำธุรกิจการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย และสร้างองค์ความรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

4.1.7) ด้านแรงงาน การศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างทักษะแรงงานในสถานประกอบการภาคเอกชนกับทักษะแรงงานในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการจ้างงานในภาคการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบของฤดูกาลเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุทยานแรงงาน และโครงสร้างแรงงานในเชิงพื้นที่

4.1.8) ด้านรายได้และเศรษฐกิจ การศึกษาถึงความแตกต่างของรายได้ระหว่างเจ้าของธุรกิจท่องเที่ยวกับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวอาจสร้างรายได้ให้กับชุมชนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และมีการเบ่งบานผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมและความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและพื้นที่โดยรอบ โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำกลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว ผลกระทบที่การท่องเที่ยวมีต่อเศรษฐกิจ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการตลาดที่เหมาะสมโดยเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อค้นพบอีกประการที่น่าสนใจ คือ ประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำข้างต้นหลายประเด็นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดๆ แต่กลับมีผลกระทบเกี่ยวเนื่องกับประเด็นอื่นๆ ด้วย ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยจะเห็นได้ว่า ประเด็นที่มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อเนื่องระหว่างกันมากที่สุดในประเด็นความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

และเศรษฐกิจ ด้านแรงงาน และด้านความเท่าเทียมทางเพศ (ดูรูปที่ 3) โดยการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญทางด้านรายได้และเศรษฐกิจ มักทำให้เกิด ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งผู้ที่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งเงินทุน ได้ง่าย มีแนวโน้มว่าจะสามารถสร้างผลตอบแทนและความมั่นคงได้มากกว่าผู้ที่ ถูกกีดกันออกจากสิทธิที่ควรได้รับอย่างเท่าเทียม ไม่เพียงเท่านั้นหากแต่ยังส่งผล ต่อเนื่องไปถึงความเหลื่อมล้ำทางการจ้างงานในส่วนของสวัสดิการแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มของแรงงานนอกระบบ ตลอดจนความเท่าเทียมทางเพศในลักษณะ ของการยอมรับในการประกอบอาชีพและระดับผลตอบแทนที่ได้รับซึ่งแตกต่างกัน ออกไป

รูปที่ 3 ความเชื่อมโยงประเด็นความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

4.2) การกระจายตัวของงานวิจัยที่ผ่านมา

การพิจารณาถึงสถานภาพงานวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว สามารถดำเนินการโดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทำการจัดกลุ่มหมวดหมู่งานวิจัย เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบความครอบคลุมประเด็นการศึกษา และเพื่อความสะดวกในการเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ เข้าด้วยกัน อีกทั้งเพื่อแสดงสถานะงานวิจัยในประเด็นต่างๆ ตามที่ได้จัดเป็นหมวดหมู่ไว้ อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการจัดหมวดหมู่ในเบื้องต้นจะแสดงถึงน้ำหนักหรือการให้ความสำคัญของงานวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว และสามารถชี้ให้เห็นถึงประเด็นงานวิจัยที่จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม ทั้งนี้ การศึกษานี้ได้ดำเนินการจัดกลุ่มงานวิจัยเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการศึกษา พื้นที่ในการวิจัย และประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำด้านการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- การแบ่งกลุ่มตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การวางแผน การประเมินผล การมีส่วนร่วมของชุมชนการพัฒนาพื้นที่ และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- พื้นที่ในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา และภาคเหนือตอนบน กลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลกเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำภาคกลาง กลุ่มท่องเที่ยว Active Beach กลุ่มท่องเที่ยว Royal Coast และกลุ่มท่องเที่ยวมหัศจรรย์สองสมุทร
- ประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ด้านพื้นที่สีเขียว และพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ด้านความเท่าเทียมทางเพศ ด้านผู้สูงอายุและคนพิการ ด้านแรงงาน และด้านรายได้และเศรษฐกิจ

จากการรวบรวมงานวิจัยในฐานะข้อมูลที่น่าสนใจจำนวน 408 โครงการ พบว่า หากจำแนกตามกลุ่มจะมีสัดส่วนดังนี้

4.2.1) แบ่งกลุ่มตามวัตถุประสงค์ พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว 106 โครงการ (ร้อยละ 25.98) รองลงมา คือ การพัฒนา

เชิงพื้นที่ 96 โครงการ (ร้อยละ 23.53) การประเมินผล 87 โครงการ (ร้อยละ 21.32) การมีส่วนร่วมของชุมชน 75 โครงการ (ร้อยละ 18.38) ส่วนงานวิจัยด้านการวางแผน มีสัดส่วนน้อยที่สุด 17 โครงการ (ร้อยละ 4.17) ตามลำดับ และ โครงการที่มี วัตถุประสงค์อื่นอีก 27 โครงการ (ร้อยละ 6.62)

4.2.2) แบ่งตามพื้นที่วิจัย ตามการกำหนดกลุ่มพื้นที่ตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวของรัฐบาล พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับ กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน 101 โครงการ (ร้อยละ 24.75) รองลงมา คือ กลุ่มท่องเที่ยวมหัศจรรย์สองสมุทร 74 โครงการ (ร้อยละ 18.14) กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ 64 โครงการ (ร้อยละ 15.69) กลุ่มท่องเที่ยว วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำภาคกลาง 48 โครงการ (ร้อยละ 11.76) กลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลก เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 37 โครงการ (ร้อยละ 9.07) กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิต ลุ่มแม่น้ำโขง 18 โครงการ (ร้อยละ 4.41) กลุ่มท่องเที่ยว Active Beach 22 โครงการ (ร้อยละ 5.39) กลุ่มท่องเที่ยว Royal Coast 6 โครงการ (ร้อยละ 1.47) ตามลำดับ และพื้นที่อื่นๆ อีก 38 โครงการ (ร้อยละ 9.31)

4.2.3) แบ่งตามประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว พบว่า งานวิจัย ที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับด้านพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 166 โครงการ (ร้อยละ 40.69) รองลงมา คือ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม (ร้อยละ 28.19) รองลงมา คือ รายได้และเศรษฐกิจ 67 โครงการ (ร้อยละ 16.42) กายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน 25 โครงการ (ร้อยละ 6.13) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ 18 โครงการ (ร้อยละ 4.41) ผู้สูงอายุและคนพิการ 4 โครงการ (ร้อยละ 0.98) ความเท่าเทียมทางเพศ 3 โครงการ (ร้อยละ 0.74) ตามลำดับ และ ประเด็นอื่นๆ อีก 25 โครงการ (ร้อยละ 6.13)

หากจับคู่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม “ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว” และ “วัตถุประสงค์ในการศึกษา” พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองท่องเที่ยวที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในประเด็นของพื้นที่สีเขียวและพื้นที่ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด จำนวน 52 โครงการ (ร้อยละ 12.75) รองลงมา คือ งานวิจัย

ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเด็นของพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 51 โครงการ (ร้อยละ 12.50) ดังตารางที่ 2 และหากจับคู่ความสัมพันธ์ระหว่าง “ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว” และ “พื้นที่ศึกษา” พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองท่องเที่ยวที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับพื้นที่ท่องเที่ยวในกลุ่มอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน ในประเด็นของพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 43 โครงการ (ร้อยละ 10.54) รองลงมา คือ กลุ่มมหัศจรรย์สองสมุทรในประเด็นของพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเช่นกัน 36 โครงการ (ร้อยละ 8.82) ดังตารางที่ 3

อีกทั้ง พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมายังคงมีช่องว่างของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว โดยเฉพาะใน 3 ประเด็นความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ 1) ด้านความเท่าเทียมทางเพศ 2) ด้านผู้สูงอายุและคนพิการ และ 3) ด้านแรงงาน และใน 4 วัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การประเมินผล 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) การจัดการด้านการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ จากการกระจายตัวของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว ในช่วงปี พ.ศ. 2532 - 2557 ที่ได้รวบรวมจากทำเนียบงานวิจัยของ วช. และ สกว. แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอาศัยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการเชิงนิเวศ โดยมุ่งศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน ตลอดจนทำการประเมินพื้นฐานความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งเสริมทักษะและความรู้ให้ผู้นำในชุมชน ซึ่งนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการสื่อความหมายที่เหมาะสมสามารถกระตุ้นจิตสำนึก สร้างความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อลดการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ

ตารางที่ 2 จำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวและวัดอุประสงค์ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ ในการศึกษา	ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว (จำนวน [ร้อยละ])								
	กายภาพ/ โครงสร้าง พื้นฐาน	การจัดการสิ่ง แวดล้อม/ มลพิษ	พื้นที่สีเขียว/ พื้นที่อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	ศิลปะ/ วัฒนธรรม	ความ เท่าเทียม ทางเพศ	ผู้สูงอายุ/ คนพิการ	แรงงาน	รายได้/ เศรษฐกิจ	รวม
การวางแผน	2 [0.49]	-	11 [2.70]	2 [0.49]	-	-	-	2 [0.49]	17 [4.17]
การประเมินผล	2 [0.49]	13 [3.19]	13 [3.19]	33 [8.09]	-	2 [0.49]	1 [0.25]	23 [5.64]	87 [21.32]
การมีส่วนร่วม ของชุมชน	2 [0.49]	2 [0.49]	51 [12.50]	13 [3.19]	1 [0.25]	-	-	6 [1.47]	75 [18.38]
การพัฒนาเชิง พื้นที่	18 [4.41]	2 [0.49]	38 [9.31]	26 [6.37]	-	1 [0.25]	1 [0.25]	10 [2.45]	96 [23.53]
การจัดการด้าน การท่องเที่ยว	-	1 [0.25]	52 [12.75]	30 [7.35]	1 [0.25]	1 [0.25]	3 [0.74]	18 [4.41]	106 [25.98]
อื่นๆ	1 [0.25]	-	1 [0.25]	11	1 [0.25]	-	5 [1.23]	8 [1.96]	27 [6.62]
รวม	25 [6.13]	18 [4.41]	166 [40.69]	115 [28.19]	3 [0.74]	4 [0.98]	10 [2.45]	67 [16.42]	408 [100.00]

ตารางที่ 3 จำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวและพื้นที่ศึกษา

กลุ่มพื้นที่ศึกษา	ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว (จำนวน [ร้อยละ])									
	กายภาพ/ โครงสร้าง พื้นฐาน	การจัดกา รสิ่งแวดล้อม/ มลพิษ	พื้นที่สีเขียว/ พื้นที่อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	ศิลปะ/ วัฒนธรรม	ความ เท่าเทียม ทางเพศ	ผู้สูงอายุ/ คนพิการ	แรงงาน	รายได้/ เศรษฐกิจ	รวม	
ล้านนา/ เหนือตอนบน	8 [1.96]	2 [0.49]	43 [10.54]	25 [6.13]	1 [0.25]	2 [0.49]	3 [0.74]	17 [4.17]	101 [24.75]	
มรดกโลก	1 [0.25]	2 [0.49]	12 [2.94]	15 [3.68]	-	-	-	7 [1.72]	37 [9.07]	
ลุ่มแม่น้ำโขง	5 [1.23]	-	5 [1.23]	6 [1.47]	-	-	-	2 [0.49]	18 [4.41]	
อีสานใต้	5 [1.23]	3 [0.74]	28 [6.86]	20 [4.90]	-	-	1 [0.25]	7 [1.72]	64 [15.69]	
ลุ่มน้ำภาคกลาง	-	1 [0.25]	12 [2.94]	20 [4.90]	-	-	-	15 [3.68]	48 [11.76]	

ตารางที่ 3 จำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวและพื้นที่ศึกษา (ต่อ)

กลุ่มพื้นที่ศึกษา	ประเด็นความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว (จำนวน [ร้อยละ])									
	กายภาพ/ โครงสร้าง พื้นฐาน	การจัดกา รสิ่งแวดล้อม/ มลพิษ	พื้นที่สีเขียว/ พื้นที่อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	ศิลปะ/ วัฒนธรรม	ความ เท่าเทียม ทางเพศ	ผู้สูงอายุ/ คนพิการ	แรงงาน	รายได้/ เศรษฐกิจ	รวม	
Active Beach	3 [0.74]	3 [0.74]	12 [2.94]	1 [0.25]	-	-	2 [0.49]	1 [0.25]	22 [5.39]	
Royal Coast	-	1 [0.25]	4 [0.98]	1 [0.25]	-	-	-	-	6 [1.47]	
มหัศจรรย์ สองสมุทร	2 [0.49]	5 [1.23]	36 [8.82]	18 [4.41]	1 [0.25]	-	2 [0.49]	10 [2.45]	74 [18.14]	
อื่นๆ	1 [0.25]	1 [0.25]	14 [3.43]	9 [2.21]	1 [0.25]	2 [0.49]	2 [0.49]	8 [1.96]	38 [9.31]	
รวม	25 [6.13]	18 [4.41]	166 [40.69]	115 [28.19]	3 [0.74]	4 [0.98]	10 [2.45]	67 [16.42]	408 [100.00]	

รองลงมาเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเมืองท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศาสนสถาน สามารถแบ่งองค์ประกอบการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมออกมาเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร การบริหารองค์กร ภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการนำเสนอสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การให้บริการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการปรับตัวเพื่อตอบรับกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยที่วัฒนธรรม วิถีชีวิต และลักษณะวิถีคิดของชุมชนท้องถิ่นก็มีแนวโน้มเป็นแบบเมืองและตอบสนองต่อรสนิยมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ลำดับถัดมาเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับด้านรายได้และเศรษฐกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการตลาดที่เหมาะสมโดยเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) จำเป็นต้องมีแผนด้านการพัฒนาข้อมูล เช่น แผนที่ ข้อมูลวัฒนธรรมของชุมชน ประเพณีวิถีชีวิต ปฏิทินวิถีชีวิต กิจกรรมชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และกฎระเบียบหมู่บ้าน โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบความสำเร็จ มีปัจจัยภายนอก คือ การส่งเสริมจากภาครัฐที่สร้างความต้องการการท่องเที่ยวของประชาชนและกระแสการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยภายใน คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งมีความมุ่งมั่นในการพัฒนา

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของงานวิจัยตามประเด็นความเหลื่อมล้ำจะเห็นได้ว่า ประเด็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านผู้สูงอายุและคนพิการ ด้านแรงงาน และด้านความเท่าเทียมทางเพศ มีการศึกษาอยู่ค่อนข้างน้อยซึ่งประเด็นดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการออกแบบและจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ อีกทั้ง ประเด็นความเท่าเทียมทางเพศและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะประเด็นการวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว

งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในแง่ของการกระจายรายได้เป็นหลัก โดยขณะที่ประเด็นอื่นๆ ยังคงไม่มีความชัดเจนมากนัก กล่าวได้ว่า ผลการปริทัศน์สถานการณ์ภาพความรู้อะท้อนให้เห็นว่า งานวิจัยที่กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในเมืองท่องเที่ยวโดยตรงนั้นยังคงมีจำนวนอยู่ค่อนข้างน้อย และชี้ให้เห็นถึงความต้องการงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การวางแผนเพื่อลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลง นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังเป็นภาพสะท้อนของการลงทุนของนักวิจัยที่ผ่านมาและการให้ทุนวิจัยของแหล่งทุน (สกว. และ วช.) ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การวิจัยชาติ ซึ่งนั่นหมายถึงว่าการวิจัยเรื่องความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวยังไม่ได้รับความสำคัญในระดับนโยบายเท่าที่ควร

จากการทบทวนงานวิจัยในเชิงลึกและการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย นักวิจัย นักวิชาการ ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการวิจัยเกี่ยวกับเมืองทั้งในด้านผังเมือง สังคมวิทยาเมือง และเครือข่ายองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาเมือง สิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชน ผลที่ได้ทำให้เห็นว่าการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวสามารถทำการสังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นการวิจัยที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อให้งานวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ด้านกายภาพ: ควรมีการจัดทำมาตรฐานการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพให้มีความเหมาะสม รวมถึงการพัฒนาการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและคนพิการ ทั้งด้านการขนส่งข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยว และเน้นเรื่องความปลอดภัย เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สูงอายุ ตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่ และการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการมีการวิจัยเพื่อติดตาม และประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งกิจกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และความสามารถในการรองรับของพื้นที่

ด้านสังคม: ควรผลักดันให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ สร้างกิจกรรมและสาระการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมอยู่แล้ว และ แหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ เพื่อหาแนวทางจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การลดผลกระทบต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันที่ส่งต่อการต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน และอาจเกิดการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำและประเด็นเพศสภาพ (Gender issues)

ด้านเศรษฐกิจ: ควรสนับสนุนการศึกษามาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อนำเข้ามาใช้ประเมินผลได้และผลเสียที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และนำไปสู่การตัดสินใจวางแผนด้านการท่องเที่ยวที่มีการกระจายรายได้และแบ่งปันผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น เช่น การเปรียบเทียบต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาด้านอุปสงค์หรือความต้องการแรงงานในภาคการท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณสมบัติของแรงงานที่พึงประสงค์ เพื่อหาช่องว่างและการพัฒนาทักษะแรงงาน รวมถึงนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคบริการที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). สถิติด้านการท่องเที่ยวปี 2559. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2560 จาก http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=435&filename=index
- ดวงใจ หล่อธนวณิชย์ และ นฤตย์ นิ่มสมบุญ. (2542). **การประมวลผลการวิจัยด้านการท่องเที่ยวไทยปี พ.ศ.2529-2539**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เทียมสุรย์ ลิริศรีศักดิ์. (2560). **ปริทัศน์สถานภาพความรู้ เรื่องความเหลื่อมล้ำในเมืองท่องเที่ยว ภายใต้ชุดโครงการวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง (ระยะที่ 1)**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

นริศา คำแก่น, พรรณี สวนเพลง และ เมธจพร ดามาพงษ์. (2555). **การสังเคราะห์งานวิจัยการท่องเที่ยวและทิศทางการวิจัยในอนาคต**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และ อัครพงศ์ อ้นทอง. (2557). การเปรียบเทียบสมรรถนะและประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจสปา. **วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์**, 21(1), 1-19.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, อัครพงศ์ อ้นทอง, พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์, กุลดา เพ็ชรวรรณ, และนุกูล เครือฟู. (2556). **เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่ : สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และ อัครพงศ์ อ้นทอง. (2558). **โครงการปริทัศน์สถานภาพความรู้เรื่องเศรษฐกิจท่องเที่ยวของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด. (2560). **ท่องเที่ยวไทย อาณิสงส์ถ้วนหน้า**. สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2560 จาก <https://www.matichon.co.th/news/740965>.

วัชรพล ว่องนิยมเกษตร. (2557). การกำหนดนโยบายการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของประเทศไทย. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**, 12(2), 31-51.

ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง [TCIJ]. (2555). **การท่องเที่ยวไทย แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2560 จาก <http://www.tcijthai.com/news/2012/31/archived/435>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). **โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สุมาลี ไชยศุภรากุล. (2547). **คนทุกข์เมือง เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : สาขาการวิจัยและ
พัฒนาเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

Anan, W. and Ian, C. (2008). Is tourism-based development good for the poor?: A general equilibrium analysis for Thailand. **Journal of Policy Modeling**, 30(6), 929-955.

Gatti, P. (2013). Tourism, welfare and income distribution: The case of Croatia. **Tourism**, 61(1), 53-71.

Roslan, A. H. and Noor, M. H. Z. (2008). Does Income From Tourism Sources Have an Equalising Effect on Inequality Among the Poor? The Case of Langkawi Island, Malaysia. **European Journal of Tourism Research**, 1(2), 63-77.

UNWTO. (2012). **Global Report on City Tourism - Cities 2012 Project (AM Report volume six)**. Madrid : UNWTO.

Translated Thai References

Duangjai Lorthanavanit and Narit Nimsomboon. (1999). **Reviews of Thailand Tourism Research during 1986-1996**. Bangkok : Thailand Research Fund. [in Thai].

Mingsarn Kaosa-ard and Akarapong Untong. (2014). **Spas Performances Benchmarking and Operation Efficiency**. Applied Economics Journal, 21(1), 1-19. [in Thai].

Mingsarn Kaosa-ard and Akarapong Untong. (2015). **State of knowledge series : the tourism economy of Thailand**. Bangkok : National Research Council of Thailand. [in Thai].

- Mingsarn Kaosa-ard, Akarapong Untong, Porntip Tianteerawit, Kullada Phetwarun, and Nukun Kruafu. (2013). **Tourism Economics**. Chiang Mai : Public Policy Studies Institute. [in Thai].
- Mingsarn Kaosa-ard. (2017). **The Advantage of Thailand Tourism**. Retrieved November 26, 2017 from จาก <https://www.matichon.co.th/news/740965>. [in Thai]
- Ministry of Tourism & Sports. (2016). **Tourism Statistics 2016**. Retrieved October 10, 2017 from http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=435&filename=index. [in Thai]
- Narisa Khamkaen, Pannee Suanpleng, and Benjaporn Damamphong. (2012). **Reviews of Tourism Research and the Direction for Future Research**. Bangkok : Thailand Research Fund. [in Thai].
- Sumali Chaisuparakul. (2003). **Suffering Urban People, Episode 1**. Bangkok : Research and Development Institute Chandrakasem Rajabhat University. [in Thai].
- Thai Civil Rights and Investigative Journalism [TCIJ]. (2012). **Thailand Tourism Tackle Inequality**. Retrieved November 24, 2017 from <http://www.tcijthai.com/news/2012/31/archived/435>. [in Thai]
- Thailand Development Research Institute (TDRI). (2013). **Policy on Poverty and Income Distribution**. Bangkok : TDRI. [in Thai].
- Tiamsoon Sirisrisak. (2017). **A state of knowledge about inequality in tourist city**. Bangkok : Thailand Research Fund. [in Thai].
- Watcharaphol Wongniyomkaset. (2013). Policy making for spatial inequality mitigation in Thailand. **King Prajadhipok's Institute Journal**, 12(2), 31-51. [in Thai].